

3. Zinnen waarin de finite verbaalvorm niet de eerste positie inneemt

Verschillende elementen kunnen de positie voor het werkwoord innemen. De zinnen waarin **!** gebruikt wordt om het vooropgeplaatste element met de eigenlijke zin te verbinden, zijn van een ander type.

Vooropgesteld onderwerp **↑**

Wanneer het onderwerp op de eerste plaats komt in de zin, volgt het werkwoord op de tweede plaats. Omdat de werkwoordsvorm feitelijk ook een persoonsaanduiding bevat, is het moeilijk vast te stellen of een zin als in voorbeeld [1] bedoeld is als: '**de slang** heeft mij verleid', met een zekere nadruk op het onderwerp, of als: 'het is de slang, die mij verleid heeft'. Anders gezegd, of een dergelijke zin gevoeld werd als een samengestelde nominale zin, waarvan het predicat een verbale zin is, of als een verbale zin met afwijkende woordvolgorde, is moeilijk uit te maken.

[1]	Gen. 3:13	הַנָּחַשׁ הַשִּׁיאָנִי										
		ha-	nnāḥāš	hiššīpanī								
		de	slang	hij	verleidde mij							
		De slang heeft mij verleid.										
[2]	Gen. 3:12	הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתַתְּ לִי מִן־הָעֵץ										
		hā-	iššā	āšer	nātattā	ʿimmādī	hī	nātənā	llī	min	hā-	ʿeš
		de	vrouw	REL	jij gaf	bij mij	zij	zij gaf	aan mij	van	de	boom
		De vrouw die u mij hebt gegeven, die is het die mij van de boom gegeven heeft										

In het voorbeeld [2] zien we dat er sprake is van herhaling van het vooropgeplaatste onderwerp door middel van een pronomen. Dit is niet gebeurd ter verdere versterking van het onderwerp, maar slechts om de verhouding van de zinsdelen te verduidelijken, omdat het onderwerp vrij lang is en een bijzin bevat. Dat een dergelijke verduidelijking geen noodzaak is, blijkt uit een zin als in voorbeeld [3], waar ook sprake is van een vrij lang onderwerp:

[3]	Ex. 21:12	מִכֶּה אִישׁ וְיָמַת מוֹת יוֹמָת					
		makkē	ʿiš	wā-	met	mōt	yūmāt
		degene die slaat	een man	en	hij stierf	sterven	hij zal ter dood gebracht worden
		Hij die iemand geslagen heeft, zodat die man stierf, zal zeker ter dood gebracht worden					

In een zin als deze zou men wellicht verwachten dat er een zekere verduidelijking zou komen, omdat het element **וְיָמַת** gemakkelijk eerst als de hoofdzin gezien zou kunnen worden.

Vooropgesteld lijdend voorwerp **↑**

Het vooropgestelde lijdend voorwerp wordt over het algemeen niet voorafgegaan door het voorzetsel **אֵת**. In de hoofdzin is verwijzing naar het vooropgeplaatst object mogelijk met behulp van een pronomen, maar nodig is dat niet. Vergelijk de volgende voorbeelden:

[4]	Gen. 30:40	וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב

wə-	ha-	kkəšáḇīm	hipríd	ya ^c āqob
en	de	jonge rammen	scheidde	Ja'aqov
En Ja'aqov scheidde de jonge rammen af...				

[5]	Gen. 26:15	וְכָל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו [] סָתְמוּם פְּלִשְׁתִּים									
		wə-	kəl	ha-	bbə'erōt	ʾāšer	ḥāpərū	ʿabdē	ʾabīw	sittəmūm	pəlišṯīm
		en	alle	de	putten	-REL	groeven	knechten	zijn vader	zij stopten hen dicht	Filistijnen
En de putten die de knechten van zijn vader [] gegraven hadden stopten de Filistijnen dicht.											

In een aantal gevallen komt het gebruik van deze aanduiding van het lijdend voorwerp wel voor. Dit is vaak het geval wanneer een persoonlijk pronomen het object vormt, verder ook wanneer anders de mogelijkheid zou bestaan dat het lijdend voorwerp ten onrechte als onderwerp begrepen zou worden.

[6]	Gen. 37:4	כִּי-אָתּוֹ אָהַב אָבִיהֶם			
		kī-	ʾotō	ʾāhab	ʾāḇihēm
		dat	OBJ hem	hij hield van	hun vader
... dat hun vader van hem hield...					

[7]	i Sam 18:17	אֶתָּה אֶתְּןָ לְךָ לְאִשָּׁה				
		ʾotáh	ʿəttən	ləká	l-	ʾiššā
		OBJ haar	ik zal geven	aan jou	tot	vrouw
Haar zal ik aan jou tot vrouw geven.						

[8]	Gen. 47:21	וְאֶת-הָעָם הָעֵבֶר אֶתּוֹ לְעָרִים							
		wə-	ʿet	hā-	ʿām	həʿəḇīr	ʾotō	le-	ʿārīm
		en	OBJ	het	volk	hij bracht over	OBJ het	naar	steden
en het volk bracht hij over naar steden ...									

Zoals uit het laatste voorbeeld blijkt wordt het buiten de zin geplaatste element ook wanneer het voorafgegaan wordt door **את** als een element gevoeld waarnaar nog weer met een pronomen verwezen kan worden in de predicaatszin.

Andere voorgeplaatste elementen: *adverbium* ↑

Sommige bijwoorden van tijd kunnen voor het werkwoord staan, als bij voorbeeld **אז**, **עֵתָה**. Andere, als **תָּמִיד**, **עוֹד**, volgen normalerwijze op het werkwoord. Sommige adverbia kunnen zowel voor als achter het werkwoord komen. De plaats van de bijwoorden heeft geen invloed op de betekenis van deze zinnen.

[9]	Joz. 8:30	אֲזַ יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ			
		ʾáz	yibnē	yəhōšua ^c	mizbeaḥ
		toen	bouwde hij	Jozua	altaar
Toen bouwde Jozua een altaar ..					

[10]	Ex. 3:15	וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה		

wa-	yyōmēr	°ōd	°ēlohīm	°el	mošē
en	hij sprak	nog	God	tot	Mosje
God sprak nogmaals tot Mosje.					

Andere voorgeplaatste elementen: voorzetsel-verbinding ↑

Wanneer een werkwoord niet met een direkt lijdend voorwerp wordt verbonden maar met een prepositie, dan kan ook dit element voor het werkwoord geplaatst worden. Het werkwoord **קרא** wordt vaak met het voorzetsel **ל** verbonden, en evenzo kan **שעה** met **אל** geconstrueerd worden. Wanneer het voorzetsel-voorwerp vooraan geplaatst wordt levert dit bij voorbeeld de volgende zinnen op:

[11]	Gen. 1:5	וַלְחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה							
		wə-	la-	ḥošēk	qārā	lāylā			
		en	aan	duisternis	noemde hij	nacht			
		... en de duisternis noemde hij nacht.							
[12]	Gen. 4:5	וְאֶל-קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה							
		wə-	°el	qayin	wə-	°el	minḥātō	lō	šā°ā
		en	aan	Kain	en	aan	zijn offer	niet	hij besteedde aandacht
		Maar aan Kain en zijn offer besteedde hij geen aandacht.							

In beide gevallen is er sprake van vermijding van een werkwoord op de eerste plaats, omdat de auteur de gelijktijdigheid wil uitdrukken van twee handelingen, dit bij voorbeeld om de nadruk te leggen op de tegenstelling tussen beide. Zo volgt het eerste voorbeeld op de mededeling: "God noemde het licht dag", terwijl de tweede mededeling "De Eeuwige merkte Abel en zijn offer op." Voorzetselverbindingen die functioneren als adverbia van tijd staan regelmatig voor het werkwoord. Dit geldt speciaal voor **ביום ההוא**, maar ook bij deze uitdrukkingen is het geen verplichting, vergelijk:

[13]	Gen. 33:16	וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו							
		wa-	yyāšōb	ba-	yyōm	ha-	hū	°ešāw	
		en	hij keerde terug	op de	dag	de	die	Esau	
		En op die dag keerde Esau terug.							
[14]	Neh. 13:1	בַּיּוֹם הַהוּא נִקְרָא בְּסֵפֶר מֹשֶׁה							
		ba-	yyōm	ha-	hū	niqrā	bə-	seper	mošē
		op de	dag	de	die	werd gelezen	in	boek	Mosje
		Op die dag werd er in het boek van Mosje gelezen.							

Bij sommige andere uitdrukkingen, als **בַּתְּחִלָּה לְעוֹלָם** komt plaatsing voor het werkwoord niet voor.

Meer dan een vooropgeplaatst element ↑

Een zin als die in voorbeeld [15] kan beschouwd worden als een zin waarin meer dan een zinslement voor het werkwoord geplaatst is. Direkt voor het werkwoord staat een voorzetselbepaling, terwijl het lijdend voorwerp voor

het geheel geplaatst is. Blijkbaar is de verbinding met het vervolg zodanig dat ter verduidelijking het lijdend voorwerp nogmaals in de zin is opgenomen, immers כָּל־מִכְהַנְפֵשׁ is gelijk aan אֶת־הַרֹצֵחַ, terwijl in voorbeeld [5] met een gesuffigeerd pronomen naar het vooropgeplaatste lijdend voorwerp wordt verwezen.

[15]	Num. 35:30	כָּל־מִכְהַנְפֵשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־הַרֹצֵחַ									
		kəl	makkē	nəpēš	lə-	pī	ʕedim	yiršah	ʕet	hā-	rošeah
		iedere	slaande	persoon	volgens	mond	getuigen	men doodt	OBJ	de	moordenaar
Wanneer iemand een ander doodt zal de moordenaar op grond van getuigen gedood worden.											

Hoewel het verschil in betekenis niet noemenswaard is, noemen we zinnen van dit type waar in de hoofdzin met een pronomen wordt terugverwezen naar het vooraangeplaatste element liever in het verband van [hoofdstuk 5](#). Uitzonderlijk zijn zinnen met de volgorde Onderwerp - Lijdend voorwerp - Persoonsvorm of Lijdend voorwerp - Onderwerp - Persoonsvorm.

Functie van de afwijkende woordvolgorde ↑

In sommige gevallen gaat het bij de vooraanplaatsing van elementen om een normale constructie, in andere gevallen is er sprake van een zekere nadere aandacht voor het vooraangeplaatste element. Vooral wanneer een tijdsbepaling voor het verbum wordt geplaatst is er sprake van een normale constructie. In de volgende voorbeelden heeft de tijdsbepaling geen speciale nadruk:

[16]	i Kron. 14:15	אִז תִּצֵא בַמִּלְחָמָה									
		ʔaz	tesē		ba-	mmilhāmā					
		dan	jij zal uittrekken		in	de strijd					
dan zul jij uittrekken ten strijde.											

[17]	Ex. 15:1	אִז יִשִּׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת										
		ʔz	yāšir	mošē	ū-	bnē	yisraʕel	ʕet	ha-	šširā	ha-	zzōt
		toen	zong	Mosje	en	kinderen	Israel	OBJ	het	lied	de	dit
Toen zong Mosje met de Israëlieten dit lied.												

Deze constructie is gebruikelijk met woorden als אִז 'dan, toen', 'nog niet', עַד en samengesteld met een voorzetsel:

בְּטוֹרֵם 'voordat'.

Daarnaast speelt de afwijkende volgorde, zeker wanneer het onderwerp voor het werkwoord staat, een rol bij de [verbinding van zinnen](#).